

Vloga psa pri individualnih učnih urah angleškega jezika in matematike

Povzetek

V zadnjih letih beležimo velik porast števila strokovnih člankov, ki se ukvarja z ugodnim vplivom živali na človeka. V članku smo najprej predstavili nekaj novejših empiričnih raziskav vpliva prisotnosti živali/psa na indikatorje stresa. Nato smo na kratko pogledali stanje področne terminologije. V osrednjem delu smo analizirali interakcije učenca s psom, ki je prisoten pri individualnih učnih urah angleškega jezika in matematike. Pokazalo se je, da je pes v pomoč učitelju pri vzpostavljanju prvih stikov z učencem ter ustvarjanju sproščenega vzdušja in priložnosti za spontan pogovor. Prisotnost psa blaži stres pri podajanju v neznano in motivira učenca k ponovnemu obisku učnih ur.

Ključne besede: aktivnosti s pomočjo psa, vplivi prisotnosti psa, interakcije učenca s psom, individualna učna ura, labradorec.

Abstract

The number of scientific articles that deal with the beneficial effect of animals/dogs on people has decisively increased. Within this article some new empirical researches on effects of presence of animal/dog on indicators of stress are presented. Then the state of existing field terminology is shortly examined. In the central part of the article the interaction during individual lessons of Math and English between the student and the dog, which is present, is analysed. It is shown that the dog helps teacher establish first contacts with a student and helps create a relaxing atmosphere and opportunity for a spontaneous conversation. The presence of the dog has a soothing effect on stress that accompanies going into the unknown and motivates a student to attend more lessons.

Key words: animal-assisted activity, effects of the presence of dog, interaction between student and dog, individual lesson, Labrador retriever.

Vsebina

1	Uvod	3
2	Nekaj raziskav blažilnih učinkov živali na pokazatelje stresa	4
2.1	Učinki prisotnosti živali spremljevalk ali njihovega opazovanja na pokazatelje akutnega stresa	4
2.2	Učinki interakcije z živalmi spremljevalkami na pokazatelje kroničnega stresa	5
3	Obravnava nekaterih terminov	6
4	Vpliv prisotnosti psa pri individualnih učnih urah.....	8
4.1	Opis raziskovalnega problema.....	8
4.2	Oprelitev metode	8
4.3	Oprelitev tipa učnih ur in njihovega količinskega ter časovnega okvira	8
4.4	Opis pasme psa in lastnosti osebka prisotnega pri učnih urah	9
4.5	Oprelitev tipov učencev, ki so pri učnih urah sodelovali.....	9
4.6	Analiza poteka učnih ur od prvega stika z učencem do zaključka s poudarkom na posredovanju psa	9
5	Zaključek.....	11
	<i>Bibliografija</i>	12

1 Uvod

Ugoden učinek prisotnosti živali ob človeku je znan že dolgo časa, saj so ljudje v preteklosti zaradi nujnosti in različnih nagibov živeli v bližini živali. Tisti nižje na družbeni lestvici so si delili en bivalni prostor z domačimi živalmi za namen gospodarske dejavnosti, tisti višje pa so imeli ob sebi lovske pse in konje za namen preživljanja prostega časa. Znanstvena javnost je začela proučevati ugodne vplive prisotnosti živali ob človeku v 80. letih prejšnjega stoletja, ko so avtorji začeli pisati članke o različnih praksah s prisotnostjo živali in o ugodnih vplivih na človekovo bivanje.

Ena od raziskav, je bila nemška socialno-ekonomska raziskava (Wagner idr. v Headey in Grabka 2001, str. 153–154), ki je trajala od leta 1984 do 2001. Začela se je 1984 na vzorcu približno 12.000 ljudi starih 16 let in več iz okoli 5000 gospodinjstev. Večina vprašanj je zadevala ekonomska vprašanja in vprašanja delovne sile, vprašali pa so jih tudi o številu obiskov zdravnika na domu in o številu preleženih dni v bolnišnici. Leta 1996 in 2001 so dodali vprašanja o lastništvu hišnih ljubljencev (psov, mačk, ribic itd.). Respondentom raziskovalci niso povedali, da jih pri tem zanima povezava med lastništvom hišnega ljubljence in zdravjem. Merilo je bilo število obiskov zdravnika na domu. Najbolj zdrava je bila skupina, ki je imela hišnega ljubljence leta 1996 in leta 2001, naslednja po zdravju pa je bila skupina, ki je imela hišnega ljubljence samo leta 2001. Razlika med omenjenima skupinama in skupino, ki ni imela hišnih ljubljencev leta 1996 in 2001 je bila statistično signifikantna ($p < 0,01$). Pozneje so opravili še analizo, v katero so vključili še druge variable. Med drugim se je pokazalo, da so lastniki psov in mačk potrebovali 24% manj zdravniških obiskov kot nelastniki.

Spomnimo se lahko zavračajočega odnosa, ki so ga imela vodstva in njihovi zaposleni do kakršne koli prisotnosti živali v vrtcih, osnovnih šolah, različnih zavodih za pomoči potrebne skupine prebivalstva in domovih za starejše občane¹. Nekateri so se vsakršnega stika z živalmi branili z obrazložitvijo, da prinašajo okužbe; drugi pa so zavzemali nevtralnno stališče in niso uvajali aktivnosti z živalmi, niti niso izražali odpora do njih, saj so bili morda sami v svojem odraščanju deležni stika z njimi. Odnos do živali se je spreminjal postopoma, tako kot vsepovsod, najprej v znanstvenih krogih², nato pa so preko civilne iniciative in izobraževalnih ustanov spremembe zajele strokovni kader v ustanovah³. Pred dobrim desetletjem smo z zanimanjem pospremili novico, da so začeli v ptujskem domu za starejše občane uvajati obiske psov, ki so popestrili tamkajšnje vsakdanje preživljanje dni. Pred desetletjem je vodstvo I. osnovne šole v Celju povabilo vodnike psov lokalnega kinološkega društva, da so predstavili učencem svoje pse⁴. Učenci so se psom lahko približali v šolskih prostorih in jih

Misel se nanaša na osebne izkušnje avtorja, ki je imel 25 let v lasti po enega psa labradorca in izkušenj znancev lastnikov psov. Na primer, v dom starejših občanov Ob Savinji v Celju ni bilo moč prinesiti pokazati svojemu sorodniku psa mladička. Podobni slučajji z možnostjo prisotnosti psa so se dogajali v šolskih okoliših in drugih ustanovah. Odgovorni so za razlog navajali nevarnost okužb.

² Tukaj imamo v mislih številne študije o vplivu živali na človekovo delovanje, ki so jih doslej opravili po svetu in številna objavljena diplomska dela na to temo na slovenskih fakultetah.

³ Spremembe so zajele strokovni kader na način, da so se odgovorni ljudje v ustanovah začeli odločati za prisotnost živali. Takšen primer je Center za varstvo in delo Golovec Celje, kjer je najprej eden od varovancev leta 2005 s sabo prinesel psa, ki ga je dobil v zavetišču. Odgovorni so mu ga dovolili obdržati v okviru zavoda, čez dve leti (2007) pa je zavod na podlagi dobrih izkušenj priskrbel še enega psa, za katerega skrbijo vsi varovanci.

⁴ Pri predstavitvi je avtor aktivno sodeloval in izraža lastna opažanja.

božali. Kmalu so vzgledom sledile različne varstvene ustanove, ki so si omislile svoje živali, za katere so skrbeli varovanci. Nastajati so začela društva, ki brezplačno ponujajo različne oblike aktivnosti s pomočjo živali, predvsem psi in konji. Skratka, ugoden učinek prisotnosti živali je postal prepoznaven na vseh nivojih družbe, tudi v ustanovah, katerih ustanoviteljica je država ali občine. Razloge za prepoznavnost lahko najdemo predvsem v trendu, ki sili vodilne v ustanovah, da se vedejo v skladu z njimi, in v občutkih zadovoljstva pri osebah, ki so deležne stika z živalmi.

2 Nekaj raziskav blažilnih učinkov živali na pokazatelje stresa

2.1 Učinki prisotnosti živali spremljevalk ali njihovega opazovanja na pokazatelje akutnega stresa

Navedimo nekaj raziskav, ki so pokazale blažilne učinke prisotnosti živali spremljevalke na psihološke pokazatelje reakcije na stresno situacijo. V študiji, kjer so na 36 otrocih (9 do 17 let) uporabili za povzročitelja stresa glasno branje (Friedmann idr. v Friedmann idr. 2011, str. 169), je bil nivo krvnega pritiska višji, če pes ni bil prisoten.

V raziskavi na 23 otrocih, kjer je bil povzročitelj stresa zdravstveni postopek (Nagengast idr. v Friedmann idr. 2011, str. 169), je bil sistolični krvni pritisk otrok nižji in srčni utrip počasnejši, ko je bil pes prisoten pri pregledu.

V študiji na 40 otrocih starosti od 7 do 11 let (Havender idr. v Friedmann idr. 2011, str. 170) je bil povzročitelj stresa zobozdravniški pregled, merjeni pokazatelj stresa pa temperatura kože na perifernih delih. Merjenje pri podskupini 17 otrok, ki so doživeli stres ob prihodu k zobozdravniku, je pokazalo, da je prisotnost psa stres ublažila, saj je bila temperatura kože perifernih delov statistično pomembno nižja, če je bil pes prisoten.

Odziv spremembe krvnega pritiska in srčnega utripa na številne blažje povzročitelje stresa ni pokazal razlik med lastniki psov, ko so bili prisotni njihovi psi, in ljudmi, ki niso imeli svojih psov (Kingswell idr. in Rajack v Friedmann idr. 2011, str. 171).

Vendar je bila kardiovaskularna reakcija na standardno laboratorijsko stresno nalogo manjša pri ženskah (n = 45) lastnicah psov v spremstvu svojih psov, od reakcije, ko je bila namesto psa prisotna oseba, ki so si jo ženske same izbrale. Reakcija v obliki spremembe srčnega utripa in sistoličnega ter diastoličnega krvnega pritiska je bila statistično pomembno nižja, ko je bil prisoten njihov lasten pes. Ženske so svojim psom zaupale, izrazile so se, da so jim psi v oporo, in da v primerjavi s človeškimi prijatelji ne obsojajo (Allen idr. v Friedmann idr. 2011, str. 171–172).

V študiji, ki so jo izvedli Allen idr. (v Friedmann idr. 2011, str. 172), so preverjali kardiovaskularno reakcijo na stres pri 240 poročenih parih, od katerih jih je polovica imela bodisi psa ali mačka. Lastniki psov in mačk so imeli nižji sistolični in diastolični krvni pritisk v času počitka, izmerili pa so jim tudi statistično pomembno počasnejši srčni utrip ter nižji sistolični in diastolični krvni pritisk v času mentalnega stresa v primerjavi z nelastniki; čas povratka v normalno stanje je bil hitrejši pri lastnikih psov in mačk kot pri nelastnikih. Udeleženci so imeli najvišjo reakcijo na stresno situacijo, ko je bil prisoten njihov partner,

nižja je bila ob prisotnosti partnerja in živali, najnižji pa ob prisotnosti samo živali. Med učinkom psov in mačk ni bilo razlik.

Wells (v Friedmann idr. 2011, str. 172) je izvedel raziskavo o psihološkem vzburljenju v času stresne dejavnosti, po tem, ko so udeleženci gledali video posnetke različnih živali na eni strani in kontrolne video posnetke na drugi. Z raziskavo so hoteli dokazati, da lahko različne živali delujejo blažilno na psihološke reakcije na stresno situacijo. Srčni utrip mladih udeležencev je bil počasnejši in krvni pritisk nižji po gledanju video posnetkov ptic, primatov in rib, kot po gledanju televizijske zabavne oddaje ali praznega TV zaslona.

Domnevamo lahko, da se pojavlja stres (oziroma njegovi pokazatelji) v zvezi z nepredvidljivimi okoliščinami. Psi in drugi hišni ljubljenci ne znajo govoriti, da bi svojega lastnika za njegovo ravnanje v človeški družbi obsojali. Če občuti oseba toplino v prisotnosti živali, bo verjetno njena prisotnost pripomogla k zmanjšanju stresa v času trajanja nepredvidljivih okoliščin.

V vzgoji in izobraževanju se udeleženci srečujejo z novimi dejstvi o okolju, morajo jih predelati in vključiti v svoj kognitivni sistem, pri tem pa se srečujejo z nelagodjem, ki ga lahko s svojo prisotnostjo, če prenesemo zaključke raziskav na vzgojno-izobraževalne situacije, blažijo domač živali, predvsem psi in mačke, ker se lahko vklapljajo v današnje predstave o sprejemljivosti za ostalo okolje.

2.2 Učinki interakcije z živalmi spremljevalkami na pokazatelje kroničnega stresa

Ena od raziskav (Demello v Friedmann idr. 2011, str. 176) je dala rezultate, ki so podpirali trditve, da prisotnost živali deluje bolj blažilno na pokazatelje stresa, kot interakcija z živalmi. Pri raziskavi so merili normalizacijo srčnega utripa in krvnega pritiska udeležencev (n = 50, starost med 26 in 50 leti, z normalnim krvnim pritiskom), potem ko so bili izpostavljeni kognitivnemu povzročitelju stresa. Vsak udeleženeec je bil izpostavljen povzročitelju stresa v treh različnih okoliščinah: brez prisotnosti živali, v prisotnosti živali brez interakcije z dotikom in v prisotnosti živali z interakcijo z dotikom. Zmanjšanje pokazateljev stresa je bilo največje, če je bila žival prisotna brez interakcije z dotikom; če je bila žival prisotna z interakcijo z dotikom je bilo zmanjšanje manjše.

3 Obravnava nekaterih terminov

V angleški in slovenski jezikovni prostor sta zaradi obstoja številnih terminov, verjetno posledica hitrega razvoja področja, precej neurejena kar zadeva terminologijo, ki opredeljuje povezavo vloge živali in ugodnih učinkov na zdravje ljudi. Kruger in Serpell (2012, str. 22) povzemata Lajoie (2003), ki poroča o 20 različnih definicijah za terapijo s pomočjo živali in 12 različnih terminih za podobno dejavnost (angl. *pet therapy*, *pet psychotherapy*, *pet-facilitated therapy*, *petfacilitated psychotherapy*, *four-footed therapy*, *animal-assisted therapy*, *animal-facilitated counselling*, *pet-mediated therapy*, *pet-oriented psychotherapy*, *companion-animal therapy*, and *co-therapy with an animal*).

Ne tako raznoliko, pa vendar razgibano, je stanje v slovenskem jezikovnem prostoru. Ustalili sta se besedni zvezi aktivnosti s pomočjo živali s kratico AAA (angl. *animal-assisted activity*)⁵ in terapija s pomočjo živali s kratico AAT (angl. *animal-assisted therapy*). Razlike se pojavljajo pri razumevanju, kaj besedni zvezi označujeta, ker predvsem številne organizacije oglašujejo terapijo s pomočjo živali, ki po kriterijih ameriške Delta Society (glej definicijo in kriterije spodaj) ne zaslužijo tega naziva (vir).

Nadalje se pojavljajo razlike v parih skladijskih variacij (vir):

- pes terapevt – pes kot terapevt
- pes kot mediator
- pes pomočnik – pes kot pomočnik – pes za pomoč
- pes pomožni terapevt

Ledino na tem strokovnem področju in hkrati pri oblikovanju področne terminologije sta orali dobrodelni organizaciji ameriška Delta Society in britanska Pets As Therapy.

Leta 1977 je bila v Portlandu (ZDA) ustanovljena organizacija Delta Foundation, ki se je leta 1981 preimenovala v Delta Society, pred kratkim, leta 2012 pa je spet spremenila ime v Pet Partners. Organizacija se pri svojem delovanju osredotoča na izboljšanje zdravljenja ljudi skozi pozitivne interakcije s psi za pomoč, terapevtskimi psi in psi za družbo (Pet Partners 2012).

Organizacija Pet Partners (2012) podaja definicije nekaterih angleških terminov, ki se pojavljajo v literaturi:

Service dog (slov. *pes za pomoč*):

Po ameriški zakonodaji je pes za pomoč (angl. *service dog*) tisti, ki je bil izšolan za izvajanje opravil in pomoči v korist oseb s posebnimi potrebami (ljudje, ki imajo zmanjšano sposobnost nošenja, hoje, vida, sluha, govora, dihanja, učenja ipd.).

Therapy animals/dogs (slov. *terapevtske živali/psi*):

Terapevtske živali/psi (angl. *therapy animals/dogs*) nimajo pravne definicije v ameriški zakonodaji. To so živali, ki običajno s svojimi vodniki prihajajo v stik z ljudmi s posebnimi potrebami in so jim lahko tudi v pomoč pri opravilih.

Social/therapy animals/dogs (slov. *živali/psi za družbo*):

Živali/psi za družbo (angl. *social/therapy animals/dogs*) so običajno s svojimi vodniki na voljo za družbo ljudem s posebnimi potrebami.

⁵ V viru Lovrinović (2012) se pojavljata namesto angleških kratic AAA in AAT slovenski kratici ASŽ (razvezava – aktivnosti s pomočjo živali) in TSŽ (razvezava – terapija s pomočjo živali).

Na ameriško Delta Society in njene definicije posameznih terminov se sklicuje pretežna večina avtorjev. Društvo (Pet Partners 2012) loči med dvema ključnima terminoma, in sicer med terapijo s pomočjo živali (angl. animal-assisted therapy, kratica AAT) in aktivnostjo s pomočjo živali (angl. animal-assisted activity, kratica AAA).

Aktivnost s pomočjo živali je naključna aktivnost, ki vključuje hišne ljubljence na obisku pri ljudeh. Enako aktivnost je moč ponoviti z mnogo ljudmi, za razliko od terapije s pomočjo živali, ki je prilagojena določeni osebi ali zdravstvenemu stanju.

Terapija s pomočjo živali je ciljno usmerjeno posredovanje, ki ga usmerja in/ali vodi strokovnjak s področja zdravstvenega varstva s specializiranim znanjem in v okviru prakse svoje stroke. Terapija je načrtovana s ciljem doseči napredek v človekovem fizičnem, socialnem, emocionalnem in kognitivnem delovanju. Za boljše razlikovanje med obema pojmomoma še natančneje določajo nekaj lastnosti, ki jih mora vsebovati terapija s pomočjo živali:

- da je pomemben del zdravljenja ljudi, ki imajo težave s svojim fizičnim, socialnim, emocionalnim in kognitivnim delovanjem;
- da so opredeljeni cilji vsake obravnave;
- da je obravnava individualna;
- da terapevt vodi zapiske o napredku pacienta za vsako obravnavo;
- da je urnik obiskov določen, navadno v določenih intervalih;

s ciljem najbolje zadovoljiti pacientove potrebe, je dolžina obiskov vnaprej določena (prav tam).

Pets As Therapy (Pets As Therapy 2012) je bila ustanovljena leta 1983. Iz začetnic besed izhaja kratica PAT v pomenu: terapija s pomočjo domačih ljubljencev. Sami se danes deklarirajo za nacionalno (britansko) dobrodelno organizacijo, ki opravlja terapevtske obiske s psi in mačkami v bolnišnicah in različnih bivalnih ustanovah ter šolah za učence s posebnimi potrebami. Njihovi vodniki morajo s svojimi psi in mačkami predhodno opraviti preizkus značaja Marjorie Satterthwaite (1987) poroča, da so njihovi člani s svojimi psi ob predhodnem dogovoru obiskovali ustanove, kot so domovi za starejše občane, ustanove, kjer bivajo ljudje s telesnimi okvarami, psihiatrične ustanove in nekatere bolnišnice. Poroča, da je terapevtska vrednost stika med živalmi in pacienti ter osebjem neprecenljiva. S stikom ustvarjajo v institucijah bolj normalno ozračje.

Vir Johnson (2012, str. 183) označuje termin *animal-assisted intervention* (slov. *posredovanje s pomočjo živali*) za aktivnosti, v katerih sodelujejo živali, najpogosteje pa psi, s ciljem pomagati ljudem pacientom. Učinek sprostivne nastane zaradi vnosov impulzov skozi čutila vida, vonja, sluha in dotika. V čutnem stiku s psom se zniža nivo hormona kortizola, kar vodi v znižanje krvnega pritiska ter hitrosti srčnega utripa in dihanja. Za zdravstvene namene se uporabljata v glavnem dve obliki posredovanja s pomočjo živali: aktivnosti s pomočjo živali in terapija s pomočjo živali. Prvo večina avtorjev opredeljuje, da so to obiski prostovoljcev vodnikov psov in njihovih ljubljencev; drugo pa opredeljuje s ciljno usmerjenostjo.

4 Vpliv prisotnosti psa pri individualnih učnih urah

4.1 Opis raziskovalnega problema

V času od leta 1992 do 2002 je bilo izvedenih 7000 učnih ur matematike in angleškega jezika, pri katerih je bil prisoten pes. Naša hipoteza je, da je pes prispeval k učinkovitosti učnih ur, ki se je pokazala v boljšem rezultatu v obliki razumevanja učne snovi in končnega uspeha v obliki opravljenega formalnega preizkusa znanja v izobraževalni ustanovi z zadovoljivo oceno. Prisotnost psa prispeva k lažjemu vzpostavljanju pristnih odnosov z učenci, k sproščenemu vzdušju in k ponovnemu obisku učnih ur, ki je sploh pogoj, da učenec lahko v relativno kratkem času usvoji učno snov.

4.2 Opredelitev metode

Za raziskovalno metodo smo vzeli analizo poteka celotnega sklopa izvedenih učnih ur, ki obsega:

- opredelitev tipa učnih ur, njihovega količinskega ter časovnega okvira;
- opis pasme psa in lastnosti osebka prisotnega pri učnih urah;
- opredelitev tipov učencev, ki so pri učnih urah sodelovali;
- analizo poteka učnih ur od prvega stika z učencem do zaključka s poudarkom na posredovanju psa

V zaključku bomo povzeli ugodne vplive na potek in cilje učnih ur.

4.3 Opredelitev tipa učnih ur in njihovega količinskega ter časovnega okvira

Pojem *individualna učna ura* predstavlja eno enoto izobraževalnega procesa (dolžina običajno 45 minut), v katerem sta vključena en učitelj in en učenec. Učitelj poučuje, torej nudi »posredno ali neposredno pomoč učencu pri učenju« (Tomić 1999, str. 41), pri tem pa se poslužuje skoraj izključno verbalno-tekstualnih metod.

V analizo je zajetih okoli 7000 učnih ur, ki so bile izvedene v obdobju od leta 1992 do 2002. Takšne učne ure so poznane pod popularnim imenom *inštrukcije*, ki pa v dobršni meri zamegljuje resnično dogajanje v času poteka le-teh. Udeleženci – učenci pri učnih urah so bile osebe v širokem starostnem razponu od 12. do 70. leta starosti, ki so prišle na učne ure s ciljem pridobiti znanje iz vsebinskih sklopov v osnovnošolskem, srednješolskem in različnih študijskih⁶ programih pri predmetih matematika in angleški jezik. Redkejši so se udeležili ur tudi s ciljem usvojiti znanje angleškega jezika za specifične poklicne potrebe, za potrebe sporazumevanja na potovanju in potrebe branja angleških besedil. Večina učencev je bila v starosti, ki je ustrezala starosti rednim udeležencem formalnih izobraževalnih procesov, redkejši pa so v starosti izstopali, ker so bili vključeni v izredne programe formalnih izobraževalnih programov. Glavnino ur so predstavljali srednješolci vseh programov, od srednjih poklicnih do splošnih gimnazijskih. Značilnost ur je bila tudi, da so morali učenci kriti stroške ur iz svojih sredstev, oziroma iz družinskih proračunov.

Delovni kabinet, v katerem so potekale učne ure je bil razmeroma majhen prostor z oknom in pisalno mizo velikosti približno 6 m². Skozi stanovanjska vhodna vrata je učenec najprej

⁶ Upoštevajmo, da je prihajalo pri študijskih programih v preteklih desetletjih do številnih preoblikovanj, prav tako pa so se spremembe dogajale v srednješolskem izobraževanju. Iz tega razloga ne imenujemo vseh različnih stopenj srednješolskih in študijskih formalnih programov.

vstopil v približno 6 m² veliko predsobo, kjer se je preobul v copate, nato je šel desno skozi vrata v kabinet.

4.4 Opis pasme psa in lastnosti osebkov prisotnega pri učnih urah

Pes, ki je bil prisoten pri urah je bil pasme labrador (angl. Labrador retriever), črne barve. Labradorci so splošno znani po svoji učljivosti, mirni naravi, da so radi v človeški družbi in spadajo med velike pasme. Izstopajo po ljubezni do vode, so požrešni – nemudoma pojedjo vso hrano, na katero naletijo, zanje znajo tudi zelo prepričljivo prositi.

Osebek prisoten pri učnih urah je opravil kinološki izpitom B kategorije (poslušnost, obramba in sledenje), ki je bil takrat v veljavi. Izpit B-BH je bil uveden v Sloveniji šele kasneje. Poslušno je ležal, ni skakal v obiskovalce, do ljudi ni kazal nikakršne agresije in je absolutno ubogal na odpoklic.

4.5 Opredelitev tipov učencev, ki so pri učnih urah sodelovali

K učnim uram so prihajali različni učenci. Razdelili smo jih na tri skupine glede na motiviranost za reševanje vaj, najsi bo to zunanja motiviranost (dobra ocena) ali pa notranja motiviranost (ga zanima snov).

Prvo skupino sestavljajo učenci, ki so prišli k učnim uram zelo motivirani. Svojo motiviranost sp kazali s tem, da so sodelovali z učiteljem pri analizi in odkrivanju problemov in so bili pripravljeni svoje ravnanje takoj spreminjati. V to skupino so uvrščeni učenci, ki so imeli praviloma višje ocene (prav dobro in odlično) in so želeli nadgraditi svoje znanje; osredotočeni športniki in glasbeniki, ki so se morali v omejenem času pripraviti na posamezen test; odrasli, ki so želeli pridobiti specifično znanje za izpopolnitev na svojem strokovnem področju; študenti, ki so si plačevali ure iz lastnega žepa, in so imeli za cilj narediti določen izpit. Vsem je bil skupen cilj, da so načrtovali obisk le nekaj učnih ur in so željno sprejemali nasvete, zato jim je prisotnost psa predstavljala le začetno poživitev.

V drugo skupino smo uvrstili učence, ki so prihajali k učnim uram skozi daljše obdobje, na primer enkrat tedensko (lahko tudi redkeje ali pogosteje, odvisno od potreb) in so bili praviloma motivirani samo na začetku, potem pa je motiviranost za obiskovanje začela upadati. Prisotnost psa jim je predstavljala poživitev pri učnih urah in mnogi so se nanj navezali.

V tretjo skupino smo uvrstili učence, ki so imeli v šoli (višji razredi osnovne, srednja) večje težave in so želeli zadostno oceno pri predmetu ali so želeli narediti popravni izpit. Za delo pri urah so bili najmanj motivirani, pogosta so bila njihova nesoglasja s starši in učitelji, zato je imel sproščujoč in neformalen odnos s pomočjo prisotnosti psa velike uspehe. Pogosto bi bilo formalizirano delo neizvedljivo, ker se po prvem obisku niso več naročili na ure. Pri njih je bilo vzpostavljanje neformalnega sproščene ozračja izrednega pomena, pes je dvigoval motivacijo za ponovnim prihodom in zmanjševal stres pri vstopanju na nova področja.

4.6 Analiza poteka učnih ur od prvega stika z učencem do zaključka s poudarkom na posredovanju psa

Na začetku prisotnosti psa pri učnih urah nisem dajal pozornosti. Večkrat je bil prisoten, ker sem pot od doma v pisarno izkoristil za sprehod. Sčasoma pa sem začel opazovati ugodne vplive psa na potek učnih ur, zato je postala njegova prisotnost z redkimi izjemami stalnica – psa sem namerno in načrtovano vodil k učnim uram. Ugodni vplivi so se kazali predvsem v

boljšem sporazumevanju med mano, ki sem bil v vlogi učitelja, in učencem⁷ od pozdrava ob prihodu učenca, do poslovnega pozdrava ob njegovem odhodu. Učenec je smatral psa za svojega tihega zaveznika pri reševanju nalog. Nekateri učenci so se na psa navezali in so zaradi tega z veseljem prihajali na učne ure.

Značilnost labradorca je velika radovednost, zato želi biti prisoten pri vratih, kakor hitro zasliši signale, ki napovedujejo, da v stanovanje prihaja obiskovalec. Pes je vsakega prihajajočega čakal pri vratih v predsobi, sam pa sem ga po potrebi prijel za ovratnico, če sem presodil, da bo za obiskovalca nadležen. Vrsto stika s psom sem dopuščal glede na lastnosti pričakovanega učenca. Mlajši učenci (od osnovnošolcev do študentov) so se ob prihodu običajno za kakšno minuto v predsobi poigrali s psom, se ob tem preobuli in nato vstopili v kabinet. Pes se je po kratkem božanju umiril in se ulegel bodisi v predsobo bodisi v kabinet. Kadar sem pričakoval novega učenca (lahko tudi v spremstvu staršev) sem bil s prvim stikom previdnejši, psa sem raje pustil ležati v drugem prostoru ali pa je moral ležati (ukaz prostor) na drugem skrajnem delu predsobe. Previdnejši in pozoren sem bil v primerih, ko so ljudje psa odklanjali, ali če je obstajala nevarnost, da bo pes pustil dlake na blagu obleke ali raztrgal ženske najlonske nogavice.

Formalnega uvodnega pogovora nisem načrtoval, temveč sem pogovor izvedel v obliki več krajših naključnih premorih. Učenci adolescenti potrebujejo občutek, da jih učitelj razume, ki ga je v praksi težko doseči. Z njimi se je treba veliko pogovarjati in jih poslušati. Neformalno sproščujoče ozračje za začetek pogovora je vplival pes s svojim ravnanjem med učno uro, ko se je, na primer, odločil in prišel ležat pod delovno mizo. V tistem trenutku je prekinil tekočo aktivnost in s tem ustvaril spontano prekinitiv – priložnost za začetek nekajminutnega pogovora v katerem sem izvedel več kot bi z običajnim uvodnim pogovorom. Prisotnost psa⁸ v tej prvi fazi je ublažila stres, učenec pa si je dogodek zapomnil kot pozitivno izkušnjo

V vsakem izobraževalnem procesu se učenci soočajo s trenutkom, ko morajo stopiti v neznano, na primer, da morajo rešiti nalogo, ki je še prej niso reševali ali da morajo pri angleščini uporabiti novo jezikovno strukturo. Če so v okolju prisotne osebe, ki ga za pričakovane napake ne bodo kritizirale⁹, bo učenec prej poskusil novo in se s tem izpostavil, Prisotnega psa smatra za svojega sotrpina, ki mu za nameček ničesar ne očita.

⁷ Moško spolno obliko uporabljamo za oba spola.

⁸ Glej poglavje Učinki prisotnosti živali spremljevalk ali njihovega opazovanja na pokazatelje akutnega stresa.

⁹ Glej raziskavo iz Allen idr. (2002) v poglavju Učinki prisotnosti živali spremljevalk ali njihovega opazovanja na pokazatelje akutnega stresa.

5 Zaključek

Različne študije kažejo, da prisotnost psa blažilno učinkuje na pokazatelje stresa.

Pasma psa labradorec (Labrador Retriever) je zaradi svojih pasemskih lastnosti zelo primerna za aktivnosti s pomočjo psa in terapije s pomočjo psa. Pogoj za uspešno izvedbo aktivnosti pa je še, da pes in njegov vodnik zadovoljita ustrezne standarde poslušnosti, ki jih najlažje pridobita na tečajih v okviru področnih društev.

Ugodni vplivi prisotnosti psa pri učnih urah so:

- pomoč učitelju pri vzpostavljanju prvih stikov z učenci, kjer prisotnost in posredovanje psa pomaga ustvariti sproščeno vzdušje;
- psi pripomorejo k ustvarjanju priložnosti za spontan pogovor v času učne ure;
- prisotnost psa blaži stres pri podajanju v neznano;
- prisotnost psa motivira učence k ponovnim obiskom učnih ur.

- Allen, K. (2007). Pet Dogs Attenuate Cardiovascular Stress Responses and Pain Among Women with Rheumatoid Arthritis. *Psychophysiology*, 44, str. 89.
- Allen, K., Blascovich, J. in Mendes, W. (2002). Cardiovascular Reactivity and the Presence of Pets, Friends and Spouses: The Truth About Cats and Dogs. *Psychosomatic Medicine*, 64, str. 727–739.
- Allen, K. M., Blascovich J., Tomaka J. in Kelsey, R. M. (1991). Presence of Human Friends and Pet Dogs as Moderators of Autonomic Responses to Stress in Women. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, str. 582–589.
- Allen, K., Shykoff, B. E. in Izzo, J. L. (2001). Pet Ownership, but not ACE Inhibitor Therapy, Blunts Home Blood Pressure Responses to Mental Stress. *Hypertension*, 38, str. 815–820.
- Anthrozoology.org: Research in Human-Animal Interaction*. Dostopno na: <http://www.anthrozoology.org> (pridobljeno 9. 11. 2012).
- Center za Antrozologijo Humanima*. Dostopno na: <http://www.ff.uni-mb.si/centri/center-za-antrozologijo-humanima> (pridobljeno 9. 11. 2012).
- Doberšek, A. (2012). *Vloga živali pri starostniku v domskem varstvu* (diplomsko delo). Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede.
- Friedmann, E., Barker, S. B. in Allen K. M. (2011). Psychological Correlates of Health Benefits from Pets. V: P. McCardle, S. McCune, J. A. Griffin in V. Maholmes (ur.). *How Animals Affect Us: Examining the Influence of Human-Animal Interaction on Child Development and Human Health*. Washington, D C: American Psychological Association, str. 163–182.
- Friedmann, E., Katcher, A. H., Thomas, S. A., Lynch, J. J. in Messent, P. R. (1983). Social Interaction and Blood Pressure: Influence of Animal Companions. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 171, str. 461–465.
- Hansen, K. M., Messenger, C. J., Baun, M. in Megel. M. E. (1999). Companion Animals Alleviating Distress in Children. *Anthrozoös*, 12, str. 142–148.
- Havender, L., Gentres, L., Thaler, B., Mengel, M. E., Baun, M., Driscoll, F. A., ... Agrawal, S. (2001). The Effects of a Companion Animal on Distress in Children Undergoing Dental Procedures. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 24, str.137–152.
- Headey, B. W. in Grabka, M. (2007). Pets and Human Health in Germany and Australia: National Longitudinal Results. *Social Indicators Research*, 80, str. 227–311.
- Headey, B. in Grabka, M. (2011). Health Correlates of Pet Ownership from National Surveys. V: P. McCardle, S. McCune, J. A. Griffin in V. Maholmes (ur.). *How Animals Affect Us: Examining the Influence of Human-Animal Interaction on Child Development and Human Health*. Washington, D C: American Psychological Association, str. 153–162.
- Headey, B. W., Fu Na in Zheng, R. (2008). Pet Dogs Benefit Owners' Health: A 'Natural Experiment' in China. *Social Indicators Research*, 87, str. 481–493.
- Johnson, R. A. (2011). Animal-Assisted Intervention in Health Care Context. Headey, B. in Grabka, M. (2011). V: P. McCardle, S. McCune, J. A. Griffin in V. Maholmes (ur.). *How Animals Affect Us: Examining the Influence of Human-Animal Interaction on Child Development and Human Health*. Washington, D C: American Psychological Association, str. 183–192.
- Kingwell, B. A., Lomdahl, A. in Anderson, W. P. (2001). Presence of a Pet Dog and Human Cardiovascular Response to Mild Mental Stress. *Clinical Autonomic Research*, 11, str. 313–317.
- Kruger, K. A. in Serpell, J. A. *Animal-Assisted Interventions in Mental Health: Definitions and Theoretical Foundations*. Penn Veterinary Medicine, University of Pennsylvania [str. 21–38]. Dostopno na: <http://research.vet.upenn.edu/Portals/36/media/>

- Animal%20Assisted%20Interventions%20in%20Mental%20Health.pdf (pridobljeno 30. 5. 2012).
- Lajoie, K. R. (2003). *An Evaluation of the Effectiveness of Using Animals in Therapy* (neobjavljena doktorska disertacija). Louisville, KY: Spalding University.
- Lovrinović, K. (2012). *Pomoč s terapijo in aktivnostmi z živalmi v socialnem delu* (diplomska naloga). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- Nagengast, S. L., Baun, M., Megel, M. M. in Leibowitz, J. M. (1997). The Effects of the Presence of a Companion Animal on Physiological Arousal and Behavioral Distress in Children During a Physical Examination. *Journal of Pediatric Nursing*, 12, str. 323–330.
- Palčič Kukanja, T. (2012). *Aktivnosti in terapija s pomočjo živali – vključevanje terapevtskega psa v vzgojni proces* (diplomsko delo). Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Oddelek za predšolsko vzgojo. Dostopno na: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=27904> (pridobljeno 26. 4. 2012).
- Pet Partners*. Dostopno na: <http://www.petpartners.org> (pridobljeno 22. 5. 2012).
- Pets As Therapy*. Dostopno na: <http://www.petsastherapy.org> (pridobljeno 22.5.2012).
- Polaušek, Ž. (2011). *Terapija s pomočjo konjev* (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zoologijo. Dostopno na: http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_polausek_ziva.pdf (pridobljeno 26. 4. 2012).
- Rajack, L. S. (1997). *Pets and Human Health: The Influence of Pets on Cardiovascular and Other Aspects of Owners' Health* (doktorska disertacija). Cambridge England: University of Cambridge.
- Straatman, I., Hanson, E. K. S., Endenburg, N. in Mol, J. A. (1997). The Influence of a Dog on Male Students During a Stressor. *Anthrozoös*, 10, str: 191–197.
- Satterthwaite, M. (1987). *A Dog Owner's Guide to Labrador Retrievers*. London: Salamander Books Ltd.
- Terčon, J. (2010a). Terapija s pomočjo živali v šoli zdravega odraščanja. *Bilten društva Bravo* [Ljubljana] 6, št. 12, str. 49–56.
- Terčon, J. (2010b). Terapija s pomočjo živali v specialni in rehabilitacijski pedagogiki. *Defektologica Slovenica – Specialna in rehabilitacijska pedagogika* [Ljubljana] 18, št. 1: 78–86.
- Tomić, A. (1999). *Izbrana poglavja iz didaktike*. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Vodnjav, D. (2013). *Aktivnosti in terapija s pomočjo živali: vpliv živali na počutje starejših ljudi* (diplomsko delo). Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede. Dostopno na: <http://dkum.uni-mb.si/Iskanje.php?type=napredno&stl0=Avtor&niz0=Vodnjav&page=1> (pridobljeno 12. 11. 2013).
- Wagner, G. G., Frick, J. R. in Schupp, J. (2007). Enhancing the Power of Household Panel Studies – The Case of the German Socio-Economic Panel (SOEP). *Scmoeller's Jahrbuch*, 127, str. 139–152.
- Wells, D. L. (2005). The Effects of Videotapes of Animals on Cardiovascular Responses to Stress. *Stress and Health*, 21, 209–213.
- Zupanc, A. (2011). *Vpliv šolanih psov na kakovost življenja ljudi: vloga medicinske sestre pri aktivnosti in terapiji s pomočjo živali* (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta, Oddelek za zdravstveno nego.